

У межах викладання дисциплін приватноправової сфери відносин, зокрема цивільного права, цивільного процесу, сімейного права та ін. активний метод слід застосовувати у виді:

дискусії, яка дозволить студентам створити умови для обміну своїми аргументами та призведе до розвитку уміння переконувати та обґрунтовувати власну позицію;

мозкового штурму, що призведе до розвитку колективного генерування ідей, стимулюватиме креативність та активізує мислення;

імітаційної гри, рольових ігор – студенти зможуть «прожити» певну професійну роль – судді, адвоката, клієнта тощо;

моделювання, що сприятиме адаптації до майбутньої професії шляхом відтворення реальних переговорів, консультацій клієнтів тощо;

дебатів, розвине вміння сторін захищати свою позицію, аналізувати контраргументи, тощо.

Наведені активні методи навчання сприятимуть емоційному залученню та підвищенню мотивації до освоєння навчального матеріалу та професійної підготовки фахівців. В свою чергу, ретельно пророблена методична робота викладача дозволить перевести будь-якого студента з пасивного споживача знань у фахівця, який уміло аналізуватиме правову проблему та знайде оптимальний результат її вирішення, що забезпечить цілеспрямоване вивчення матеріалу та розвиток творчого мислення з урахуванням індивідуальних можливостей особистості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Майданик Р. А. Методичні основи організації навчального процесу в юридичному вищому навчальному закладі. Альманах цивілістики: Збірник статей. Вип. 6 / під ред. Р.А. Майданика. К.: Алерта, 2015. С. 509–536.

**Ріжняк Р.Я., д.іст.н., проф.,
завідувач кафедри загальноправових дисциплін,
Донецький державний університет внутрішніх справ
м. Кропивницький**

СУЧАСНА МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ІСТОРІЇ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА: ЗАЦІКАВЛЕНІСТЬ, МЕНТОРСТВО, ІННОВАЦІЇ

Історія держави та права є фундаментальною дисципліною у системі правничої освіти, яка забезпечує формування цілісного уявлення про розвиток державних і правових інститутів. Вона сприяє розумінню еволюції суспільно-правових процесів, правової культури та політичної традиції. Проте сучасні виклики вищої освіти вимагають оновлення методики викладання цього курсу: відхід від суто репродуктивного підходу до інтерактивних форм навчання, що поєднують зацікавленість студентів, елементи менторства та використання інноваційних технологій.

Традиційний підхід до викладання історико-правових дисциплін часто сприймається студентами як сухий фактологічний матеріал. Водночас головне завдання викладача полягає в актуалізації історичного знання, показі його зв'язку із сучасністю. Тому методика підвищення зацікавленості передбачає:

–використання кейс-методів з аналізом історичних правових колізій (наприклад, реформ М. Сперанського чи конституційних процесів XIX-XX ст.) [1];

–порівняльно-історичний метод, що дає змогу студентам зіставляти розвиток правових систем різних країн [2, с. 392–395];

–застосування візуалізацій (інфографіка, історичні карти, цифрові архіви), які роблять матеріал більш доступним.

Важливим є залучення студентів до дискусій: наприклад, «Які уроки може дати українська правова традиція сучасному конституціоналізму?» Це формує критичне мислення й дозволяє осмислювати історію як інструмент пізнання сучасності.

Історія держави та права – це дисципліна, що вимагає глибокої аналітики та дослідницьких умінь. У цьому контексті роль викладача виходить за межі інформування – він має бути наставником, який допомагає студентам формувати власну наукову позицію. Сучасна методика виділяє такі форми менторства:

- індивідуальне консультування під час написання наукових робіт чи рефератів;
- кураторство студентських дослідницьких гуртків («клуби історико-правових студій»);
- залучення студентів до спільних досліджень викладачів, у тому числі із використанням архівних матеріалів.

Менторство сприяє розвитку академічної автономії студентів і формуванню правничої ідентичності. Як зазначає О. Бугрім, наставництво створює «мости» між історичною наукою та майбутньою юридичною практикою [4].

Інноваційність при викладанні історії держави та права полягає не лише у формах навчання, але й у зміні акцентів змісту. В умовах цифровізації освіти особливо важливими є:

- електронні освітні платформи, які дозволяють створювати інтерактивні курси з історії держави та права (Moodle, Google Classroom, Coursera, MIA Освіта) [5];
- цифрові архіви та бази даних, що відкривають студентам доступ до першоджерел (наприклад, Конституція Пилипа Орлика у високоякісних цифрових копіях);
- проектно-орієнтоване навчання – виконання студентами командних завдань, спрямованих на вирішення конкретних історико-правових проблем;
- гейміфікація (створення історико-правових вікторин, симуляцій конституційних дебатів минулого);
- проектне навчання, коли студенти працюють над створенням міні-досліджень чи віртуальних виставок історико-правових пам'яток.

Використання інновацій забезпечує не лише передачу знань, а й розвиток цифрової грамотності майбутніх правників, що є важливою складовою сучасної освіти [6].

Таким чином, сучасна методика викладання історії держави та права повинна інтегрувати три ключові складові:

- формування зацікавленості студентів шляхом використання інтерактивних і проблемних методів;
- розвиток менторства як засобу індивідуалізації навчання та формування дослідницьких навичок;
- впровадження інновацій, що забезпечують цифровізацію, проєктність і практико-орієнтований підхід.

Поєднання цих складових дозволяє зробити курс історії держави та права не лише пізнавальним, а й практично значущим для майбутніх правників, сприяючи розвитку їхньої професійної та правової культури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Громова М., Савченко А. Застосування кейс-методу під час вивчення правових дисциплін у вищих військових навчальних закладах (військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти). Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. *Військово-спеціальні науки*. 2022. 49(1), С. 5-8. <https://doi.org/10.17721/1728-2217.2022.49.5-8>
2. Куракін О.М., Туренко О.С., Іванов І.В. Історія держави і права зарубіжних країн: підручник. Київ, ДП «ІНФОТЕХ», 2022. 546 с.
3. Оніщенко Н. М. Правовий світогляд і політика (сучасна реальність, бачення на перспективу). *Бюлетень Міністерства юстиції*. 2014. № 2. С. 91-96.
4. Багрім О. Менторство як інструмент розвитку професійного потенціалу публічних службовців в умовах воєнного стану. *Аспекти публічного управління*. 2025. 13 (1). С. 69-76.
5. Кухаренко В.М., Бондаренко В.В. Екстрене дистанційне навчання в Україні: Монографія. Харків, Вид-во КП «Міська друкарня», 2020. 409 с.
6. Пасічник Н., Ріжняк Р. Сучасні методологічні інновації в історико-правових дослідженнях: цифрова гуманітаристика та правова антропологія. *Наше право*. 2025. № 3. С. 290-301. <https://doi.org/10.71404/NP.2025.3.41>